

Вх. № ...../..... 2023 г.

ДО
ДОЦ. Д-Р ИВАН Н. ИВАНОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА
ЗА ЕНЕРГИЙНО И ВОДНО РЕГУЛИРАНЕ

Д О К Л А Д

от

дирекция „Електроенергетика и топлоенергетика“ и
дирекция „Правна“

Относно: *проект на Правила за изменение и допълнение на Правилата за търговия с електрическа енергия*

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

В чл. 21, ал. 1, т. 9 от Закона за енергетика (ЗЕ) е предвидено правомощие на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР, Комисията) да приема или изменя правила за търговия с електрическа енергия по предложение на енергийните предприятия или по своя инициатива и да контролира спазването им. Към настоящия момент са в сила Правилата за търговия с електрическа енергия (ПТЕЕ, обн. ДВ, бр. 66 от 26.07.2013 г., последно изм. и доп. ДВ, бр. 76 от 23.09.2022 г.). Според чл. 91, ал. 4 от ЗЕ, КЕВР, при отчитане на постигнатите резултати от работата на електроенергийната система и пазара на електрическа енергия и процедурите, регламентирани в ПТЕЕ, по предложение на енергийните предприятия или по своя инициатива изменя или приема нови правила за търговия с електрическа енергия при спазване на принципите на равнопоставеност и баланс на интересите на всички страни.

Във връзка с горното със Заповед № 3-Е-65 от 14.02.2023 г. на председателя на КЕВР е сформирана работна група, която да извърши анализ, въз основа на който да изготви доклад и проект на Правила за изменение и допълнение на Правилата за търговия с електрическа енергия (проект на ПИД на ПТЕЕ).

След обсъждане и анализ на относимите факти и обстоятелства се установи следното:

Съгласно чл. 28, ал. 1 и ал. 2 от ЗНА, в редакцията обн. ДВ, бр. 34 от 2016 г., в сила от 04.11.2016 г., проектът на нормативен акт се внася за обсъждане и приемане от компетентния орган заедно с мотивите, съответно доклада към него и предварителната оценка на въздействието по чл. 20 от ЗНА, като мотивите, съответно докладът, следва да съдържат: причините, които налагат приемането; целите, които се поставят; финансовите и други средства, необходими за прилагането на новата уредба; очакваните резултати от прилагането, включително финансовите, ако има такива; анализ за съответствие с правото на Европейския съюз (ЕС). Предвид разпоредбата на § 5 от Преходните и заключителни разпоредби към ЗНА, за приеманите от КЕВР подзаконовни нормативни актове не се изисква изготвяне на предварителна оценка на въздействието по чл. 20 от ЗНА.

Във връзка с горното, в настоящия доклад са изложени мотивите за приемането на приложения проект на ПИД на ПТЕЕ, както следва:

1. Причини, които налагат приемането на ПИД на ПТЕЕ:

С измененията на ПТЕЕ, обн. ДВ, бр. 76 от 2022 г. в правилата е въведен 15-минутен период на сетълмент на пазара на балансираща енергия, както и разпоредби, касаещи предоставяне на балансиращи услуги. По този начин в ПТЕЕ са въведени изисквания на Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийно балансиране, Регламент (ЕС) 2017/1485 от 2 август 2017 г. за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия и Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия. Въведените изменения в ПТЕЕ, обаче, не са достатъчни за нормалното функциониране на балансиращия пазар, поради което е необходимо да се приеме изцяло нова методика за определяне на цени на балансиращата енергия. Към момента на предходното изменение на ПТЕЕ не бе възможно приемането на такава нова методика, поради липсата на реални данни за: небалансите на търговските участници за 15-минутния период на сетълмент; активираните доставчици на балансираща енергия за 15-минутния период на сетълмент; за реалните разходи на независимия преносен оператор (НПО) при прилагане на чл. 156, т. 3 от ПТЕЕ, според който небаланс спрямо диспечерски график, определен за всеки производствен диспечериран блок (централи) или диспечериран консумиращ обект или агрегатор, определен като разлика между планираното производство/потребление съгласно нетната договорена позиция, разпоредения диспечерски график и реалното производство/потребление съгласно нетната измерена позиция.

Също така е необходимо привеждане на ПТЕЕ в съответствие с измененията в Закона за енергетиката, с които се регламентира дейността на операторите на затворени електроразпределителни мрежи, както и на операторите на съоръжения за съхранение на електрическа енергия.

2. Цели, които се поставят:

Проектът на ПИД на ПТЕЕ има няколко основни цели – приемането на изцяло нова методика по чл. 105, ал. 13 от ПТЕЕ, създаването на нормативните предпоставки за участие на операторите на затворени електроразпределителни мрежи и на операторите на съоръжения за съхранение на електрическа енергия на електроенергийните пазари и прецизирането на разпоредбите, касаещи заплащането на мрежови услуги и на цената за задължения към обществото.

2.1. С предложената методика за определяне на цените на балансиращата енергия, която е приложение към чл. 105, ал. 13 от ПТЕЕ, се цели създаването на механизъм за изчисляване на разходите за балансиране на координаторите на балансиращи групи във всеки период на сетълмент, статус на регулиране, позиция на небаланса (излишък/недостиг) и посоката на плащане между независимия преносен оператор и координаторите.

При извършените през 2022 г. симулации на база почасовите данни се установи, че в 97% от почасовите интервали на доставка се регулира едновременно в двете посоки, което изкривява постигнатите резултати. Нещо повече, тъй като отклоненията на производителите, участващи в регулирането на електроенергийната система, които не съответстват на активираната от оператора регулираща/балансираща енергия, се отчитат като регулираща/балансираща такава, то отчетеният системен небаланс на системата не съвпада с разликата между количеството недостиг и излишък, отчетено от пазарните участници. В тази връзка, в много случаи при минимален небаланс дори се обръщаше посоката му, което при прилагане на единна цена би довело до екстремни и нелогични цени (в някои часове над 1 млн. лв.) и до неприемливата ситуация, при която тези, които помагат на системата биват санкционирани, а тези които предизвикват небаланса – финансово поощрявани.

Изготвянето на новата методика за определяне на цените на балансиращата енергия се основава на резултатите от извършените симулации с постигнатите реални данни за периода 01.10.2022 г. – 31.12.2022 г. след въвеждането на 15-минутния период на сетълмент. От тези симулации е видно, че най-целесъобразният модел на методика за определяне на цените на балансиращия пазар в Р България не е разходоориентиран, а ценово ориентиран, при запазване на възможността за две различни цени (за недостиг и излишък) за периодите на сетълмент, когато статусът на регулиране е 2 (едновременно регулиране в двете посоки). След последните промени на ПТЕЕ делът на периодите, при които статусът на регулиране 2 е намален, е от над 97% на 25,54% през октомври 2022 г., на 18,19% през ноември 2022 г. и на 18,88% през декември 2022 г.

При използване на разходоориентиран метод на ценнообразуване, отчитащ и количествата закупена/продадена балансираща енергия от електропреносния оператор, се наблюдават следните недостатъци: средните цени са изключително високи, което би се отразило негативно на пазарните участници и би довело до около 3 пъти по-високи гаранционни обезпечения към оператора; при статус на регулиране 2 (около 18% от периодите на сетълмент) биха се създали предпоставки за екстремни цени, вариращи според извършените симулации от 133 586,66 лв./MWh до (минус) -326 753,86 лв./MWh. Причините за тези асиметрични и нелогични цени до голяма степен се дължат на голямата разлика между определените от КЕВР пределни цени за регулиране нагоре и регулиране надолу, обусловени от наличието на регулирани цени на производителите.

Въз основа на гореописаните данни и изводи е възприет модел за ценообразуване на цената на балансиращата енергия чрез използването на метода „Pay as Clear“, при който цената на балансиращата енергия при активиране на предложения за регулиране нагоре (маргинална цена за регулиране нагоре, $ЦЕ_{S}^{+}$), съответно цената на балансиращата енергия при активиране на предложения за регулиране надолу (маргинална цена за регулиране надолу, $ЦЕ_{S}^{-}$) е равна на най-високата цена на предложение за балансиране нагоре, респ. най-ниската цена на предложение за балансиране надолу, активирано в период на сетълмент s в националната пазарна зона. В допълнение, към маргиналните цени на балансиращата енергия за регулиране нагоре и за регулиране надолу, отчитайки спецификите на националния пазар, в т.ч. наличието на регулиран сегмент и пределни цени за регулиране, за всеки сетълмент период s се определя и средна цена за регулиране $ЦЕ_{ср}$, която е средната между най-ниската цена на предложенията за регулиране нагоре и най-високата цена на предложенията за регулиране надолу от приоритетните списъци в периода на сетълмент s . Необходимостта от въвеждането на $ЦЕ_{ср}$ се дължи, от една страна на обективна невъзможност за определяне на маргинални цени, когато в определен период на сетълмент независимият преносен оператор не е активирал балансираща енергия (статус на регулиране 0), а от друга има за цел да коригира изкривяванията и екстремните цени, които се получават при едновременно регулиране нагоре и надолу в период на сетълмент s (статус на регулиране 2), които се дължат на значителната разлика между определените от Комисията пределна цена за регулиране нагоре и пределна цена за регулиране надолу, която не може да бъде преодоляна с оглед факта, че в България съществува регулиран пазар на електрическа енергия и доставчиците на балансиращи услуги за регулиране надолу, на които е определена разполагаемост за регулиран пазар, биха претърпяли сериозни финансови щети.

С новата методика се въвеждат и 4 статуса на регулиране (0, +1, -1 и 2), в зависимост от това, дали в дадения период на сетълмент не е използвана балансираща енергия или е използвана балансираща енергия само за регулиране нагоре или е използвана балансираща енергия само за регулиране надолу или е използвана балансираща енергия едновременно за регулиране надолу и нагоре, като при първите три цената за небаланс е единна, докато при статус 2 се образуват отделни цени за излишък, съответно за недостиг.

С предложения вариант на методика:

– не се създават стимули пазарните участници преднамерено да са в позиция на изкуствен недостиг или изкуствен излишък;

– цените за недостиг и излишък са равно отдалечени от цената на пазарен сегмент „Ден напред“ на организирания борсов пазар на електрическа енергия, видно от получените данни от симулациите:

Дата	Средна цена ПДН	Средна цена НЕДОСТИГ	Средна цена ИЗЛИШЪК	Максимална цена НЕДОСТИГ	Минимална цена ИЗЛИШЪК	Максимална цена ПДН
	лв./MWh	лв./MWh	лв./MWh	лв./MWh	лв./MWh	лв./MWh
10.2022	403,07	472,13	367,19	1 462,00	36,32	1 362,00
11.2022	430,21	494,90	415,55	1 084,86	36,32	984,86
12.2022	483,28	535,80	444,03	1 485,86	0,10	1 385,86

– паричните потоци следват позицията на небаланс на системата, т.е. независимо дали пазарният участник е в излишък или недостиг (освен в случаите на статус на регулиране 0 и 2), той е третиран като доставчик на балансираща енергия и получава плащане от оператора, ако помага на системата, т.е. ако небалансът му е обратен на системния, съответно плаща при еднаква посока на системния небаланс.

В допълнение, с цел улеснение и по-добро ориентиране на координаторите на балансиращи групи, методиката съдържа таблица, която по опростен и разбираем начин позволява на всеки от тях да може да изчисли разходите за небаланси на групата си за всеки период на сетълмент.

2.2. Друга част от измененията и допълненията, предмет на проекта на ПИД на ПТЕЕ, целят да създадат нормативни предпоставки за участие на операторите на затворени електроразпределителни мрежи и на операторите на съоръжения за съхранение на електрическа енергия на електроенергийните пазари, с което да се гарантира, че тези нови участници ще бъдат равнопоставени с останалите търговски участници и ще могат пълноценно и ефективно да осъществяват дейността си съобразно техните специфики. Според проекта на ПИД на ПТЕЕ това ще се постигне чрез изменение и/или допълнение на чл. 1, чл. 6, чл. 11, чл. 12, чл. 13, чл. 14, чл. 14а, чл. 15, чл. 16, чл. 17, чл. 20, чл. 23, чл. 25, чл. 56в, чл. 58, чл. 62, чл. 64, чл. 65, чл. 66, чл. 68, чл. 77, чл. 89, чл. 91, чл. 92, чл. 93, чл. 94, чл. 95, чл. 96, чл. 99, чл. 101, чл. 102, чл. 102а, чл. 103, чл. 103а, чл. 104, чл. 135, чл. 137, чл. 138, чл. 139, чл. 140, чл. 144, чл. 155, чл. 156, чл. 158, чл. 160, чл. 161, чл. 163, чл. 179, чл. 183, както и в § 1 от Допълнителната разпоредба на ПТЕЕ.

2.3. Чрез изменението на наименованието на раздел III „Договори за мрежови услуги“ на глава трета „Договори на пазара на електрическа енергия. Предоставяне на услуги за зареждане на превозни средства.“, както и на изменението на съдържащите се в раздела разпоредби и на § 1, т. 8 от Допълнителната разпоредба на ПТЕЕ, се уреждат отношенията между участниците на енергийните пазари и съответните оператори на електрически мрежи във връзка с предоставяните от операторите услуги. В тази връзка, КЕВР следва да прецени необходимостта от изменение на раздел III от глава трета на ПТЕЕ предвид факта, че същото предвижда предоставяне възможност на операторите на електрически мрежи да предоставят освен достъп и пренос през съответната електрическа мрежа и други мрежови услуги, които към момента не са нормативно определени.

В допълнение, измененията създават и яснота в отношенията на търговските участници с операторите на електрически мрежи и с Фонд „Сигурност на електроенергийната система“, като е обърнато специално внимание на т.нар. „хибридни обекти“, които се срещат все по-често и за които до този момент не съществува ред и условия за определяне на количеството електрическа енергия и вида цени, по които да заплащат мрежови услуги и цена за задължения към обществото.

2.4. В проекта на ПИД на ПТЕЕ се съдържат и редакционни изменения на отделни разпоредби на ПТЕЕ. Също така е предвидена и заключителна разпоредба, с която чл. 19, ал. 3 от Правилата за условията и реда за предоставяне на достъп до електропреносната и

електроразпределителните мрежи се привежда в съответствие с чл. 11 и чл. 13 от Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката.

3. Финансови и други средства, необходими за прилагането на новата уредба:

Прилагането на проекта на ПИД на ПТЕЕ не е обвързано с разходи за държавния бюджет.

4. Очаквани резултати от прилагането:

В резултат от въвеждането на новата методика по чл. 105, ал. 13 ще се постигне по-справедливо разпределение на разходите за небаланси между търговските участници на пазара на електрическа енергия, което от своя страна ще доведе до по-ефективната работа на балансиращия пазар и до постигането на енергийни доставки при минимални разходи, което е и една от целите, въведени в чл. 2, ал. 1, т. 4 от ЗЕ. Същевременно, ще се сведат до минимум възможностите част от участниците да се възползват от досегашните недостатъци на пазара, като умишлено избират да са в недостиг/излишък, вместо да се стремят да прогнозира максимално точно баланса на групата си, с което изкривяват пазарните процеси, ощетяват други участници и затрудняват регулирането на системата от страна на независимия преносен оператор.

На следващо място, измененията и допълненията на ПТЕЕ ще допринесат за цялостното интегриране на операторите на затворени електроразпределителни мрежи и на операторите на съоръжения за съхранение на електрическа енергия в електроенергийните пазари като пълноценни участници.

В допълнение, измененията в раздел III на глава трета от ПТЕЕ ще надградят досегашния механизъм за заплащане на мрежови услуги и цена за задължения към обществото, като в още по-голяма степен ще прецизират и улеснят заплащанията между крайните клиенти, производителите и операторите на съоръжения за съхранение на електрическа енергия с доставчиците, мрежовите оператори и Фонд „Сигурност на електроенергийната система“, както и между самите мрежови оператори, и ще предотвратят възникването на редица спорове.

5. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз:

Предложеният проект на ПИД на ПТЕЕ е в съответствие с действащото европейско законодателство в сектор „Електроенергетика“ и по-конкретно с Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийно балансиране, Регламент (ЕС) 2017/1485 от 2 август 2017 г. за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия, Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия и Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС, и не нарушава основни права и принципи от правото на Европейския съюз.

При одобряване на предложения проект следва да бъде проведена процедура в съответствие с разпоредбите на ЗНА, на Административнопроцесуалния кодекс и на ЗЕ. Проектът на ПИД на ПТЕЕ следва да бъде публикуван на интернет страницата на КЕВР, ведно с доклада, съдържащ мотивите, както и на Портала за обществени консултации. Необходимо е да бъде проведено обществено обсъждане на проекта, като на заинтересованите лица бъде предоставен подходящ срок за изразяване на становища и предложения по него.

Законът за индустриалните паркове е обнародван в ДВ, бр. 21 от 12.03.2021 г. и с оглед на факта, че са налице множество вече създадени индустриални паркове, както и предвид съществуващите промишлени зони и технологични паркове се налага спешното създаване на

подзаконова нормативна уредба, уреждаща условията и реда за участие на операторите на затворени електроразпределителни мрежи на електроенергийните пазари.

Във връзка с горното е необходимо да се приложи предвидената в чл. 26, ал. 4, изр. второ възможност Комисията да определи друг срок, но не по-кратък от 14 дни за предложения и становища по проекта на ПИД на ПТЕЕ от публикуването му за обществени консултации.

Предвид гореизложеното и на основание чл. 14 и чл. 21, ал. 1, т. 9 във връзка с чл. 91, ал. 4 от Закона за енергетиката, чл. 26 от Закона за нормативните актове, чл. 43, ал. 1, чл. 49 и чл. 51 от Правилника за дейността на Комисията за енергийно и водно регулиране и на нейната администрация, предлагаме на Комисията да обсъди следните

РЕШЕНИЯ:

- 1. Да приеме настоящия доклад;**
- 2. Да приеме проект на Правила за изменение и допълнение на Правилата за търговия с електрическа енергия;**
- 3. Да насрочи обществено обсъждане на проекта по т. 2, като на участниците в него да се осигури възможност за дистанционно участие;**
- 4. Да определи дата, час и място за провеждане на обществено обсъждане на проекта по т. 2, които да бъдат публикувани на интернет страницата на Комисията;**
- 5. Да публикува проекта по т. 2, ведно с доклада, на интернет страницата на Комисията за енергийно и водно регулиране и на Портала за обществени консултации;**
- 6. Да определи 14-дневен срок за предложения и становища във връзка с публикувания проект по т. 2 след провеждане на общественото обсъждане и на Портала за обществени консултации.**